

Povídání ateistovo a malování Mgr. Plivníkovo
věcí křesťanských se týkající.
Část 36.

=====

V těchto listopadových dnech A.D. 2020 si Vás Mgr. Plivník dovoluje pozvat k portrétu panovníka méně obvyklého, vcelku populárního, a který možná nechtěně zavinil mnoho dalších událostí, později propagandisticky zneužívaných. Jako vždy v dějinách, události se neodehrávají přímočaře, ale plynou v různých turbulencích, v nichž bývá jejich současníků dost těžko se vyznat a jejich potomky to pak nutí k určitým zjednodušením.

O radikálním husitství toho v Česku víme dost hodně. Méně už víme, že sám pojem husita či husitství byly nadávkou, a kališníci jej vůbec nepoužívali. Označovali se sami jako „sub utraque species“ (známé v češtině jako „pod obojí způsobou“) a tedy jako utrakvisté. Ještě méně se ví, že přijímání „pod obojí“ nebylo součástí Husova učení, jen později dal k němu souhlas s podmínkou, že používání toho liturgického konání posvětil koncil. Přesto se po smrti Husově stalo přijímání pod obojí identifikačním liturgickým znakem kališníků, ale nebylo to nic nového. Prvotní křesťanské církve tento způsob používaly a u pravoslavných církví se udržel dodnes. Jedná se o to, zda je při mši praktikováno přijímání hostie (těla Božího) a vína (krve Kristovy). Z nějakého nejasného důvodu, zřejmě epidemiologického, bylo později přijímání vína vyhrazeno osobám duchovním, a katolíci pak přijímali „pod jednou způsobou“.

Po Husově smrti pak vypuklo ono známé „husitství“ spojované v národní paměti hlavně s opakovanými vítězstvími nad křižáckými (eurounijními) vojsky a méně už je akceptován těžký ekonomický úpadek země. Umírněné kališnické vrstvy pak ve spojení s katolíky udělaly u Lipan rázný konec radikálům, kteří už neuměli nic jiného, než válčit, loupit, zabíjet a ničit. A krátce na to byla v Basileji dohodnuta známá Basilejská kompaktáta. Žádný papež je sice neratifikoval, ale koncil ano a obě strany se jimi řídily skoro 200 let. Jejich podstatnou myšlenkou, opět málo povědomou bylo, že utrakvisté jsou nedílnými údy katolické církve, dobrými křesťany, uznávající autoritu římského papeže, a mají povoleno přijímání pod obojí. Akceptoval to i Zikmund Lucemburský, byl řádně korunován a od té doby se v Čechách vládlo „obojímu lidu“. Přistoupili na to i katoličtí Jagellonci a v Čechách nastalo téměř 200 let dlouhé období hospodářského a kulturního rozmachu. Není náhodou, že se o té době málo ví, protože se nekonaly žádné slavné bitvy a války. Bylo to období renezanse, náboženské třenice se omezovaly jen na pošťuchování při volbě městských radních a konšelů, a na jejich hádky nad městskými rozpočty. Utrakvisté ani neodmítli církevní latinu, byť používání jazyka českého se šířilo. Už Jan Rokycana sloužil mši v obvyklém ornátu a obě větve vyznání často používaly ke mším jeden kostel, v němž se střídaly (máme to zachyceno i v Dějinách Hradce Králové). Utrakvisté byli jistě refomátory, ale nebyli protestanty. Tento obecně víceméně vyhovující stav by zřejmě trval dále, kdyby se do Čech nezačaly šířit protestantská učení luteránská a kalvinská. Poměrně rychle se luteráni a kalvinisté dostávali do sporů jak s katolíky pod jednou, tak s utrakvisty, na jejich svévolná obsazování kostelů se množily stížnosti (opět lze odkázat na Dějiny Hradce Králové). Protože první Habsburkové, vládnoucí v Čechách po řádné volbě v r. 1526 sice neradi, ale přesto akceptovali myšlenku obojího lidu, v Čechách pokračovalo období rozkvětu završené slavnou rudolfinskou epochou. Třenice, které do náboženského života vnesli luteráni, kalvinisté a také Jednota bratrská (de facto zakázaná u od doby Jiřího s Poděbrad, ale mlčky trpěná) nabyly značného rozsahu a císař a král Rudolf II. tedy, aby měl ode všech pokoj, vydal svůj slavný Majestát, jímž všechno všem povolil. Jenže nedomyslel, že v dobrém úmyslu vlastně zrušil i Basilejská kompaktáta a tím si zneprátnil utrakvisty. Řada z nich pak hned nebo později přestoupila na klasické katolictví, protože k němu měli blíže, než k cizím kalvinistům a luteránům.

Radikální luteráni, ač byli v menšině mezi protestanty, provedli pražskou defenestraci a na malér bylo zaděláno. Vypuklo stavovské povstání, se kterým ovšem utrakvisté neměli nic společného, byť se školský dějepis tak tváří, byl zvolen truckrál kalvinista Fridrich Falcký a celé to pozdvižení pak pro

nedostatek peněz na žoldněře skončilo šarvátkou na Bílé hoře. To už ovšem Rudolf II. nebyl u moci, jako slabého vládce ho vystřídali jeho příbuzní (přímého potomka neměl) a ti rukavici hozenou jim protestanty, prostě zvedli. Po Bílé hoře se museli kalvinisté, luteráni a sekta čeští bratři pakovat, utrakvisté ale nikoliv, pro ně bylo jednodušší vzdát se přijímání pod obojí, protože se nijak proti císaři neprovinili. Pokud tedy naše rodinná paměť zachycená v matrikách sahá, byli moji předkové až někam k roku 1610 vždy dobrými katolíky, u manželky to v jedné větvi sahá až k roku 1590. Prostě, my po předcích katolíci, byť už dneska třeba nevěřící, jsme to na Bílé hoře vyhráli, Bartoloměj Šafra je řádně zapsán už v Berní rule kraje kouřimského 1651-1652 i s celým majetkem. Následovalo období Nejedlého a Jiráskova tzv. „temna“, kdy nastal opět velký rozvoj v Česku, jezuité Dobrovský a Balbín položili solidní základy pro obrodu češtiny, na kterou bohužel dnešní mládež, novináři i politici „dlabou“. O růst vzdělanosti se starali jezuité, karmelitáni a piaristé. Přišlo baroko, dokonce i to lidové, začalo se hrát divadlo, vznikly všechny dosud používané zvyky kolem narození a křtů, svateb, pohřbů, zvyky velikonoční i vánoční. Začalo platit „co Čech, to muzikant“. A tak se nakonec ten Rudolfův Majestát ve svých důsledcích vlastně národu vyplatil.

